



Kwaliteitsborging zwoegerzieketest twistpunt

'Twee stromen slecht v

De twee gezondheidsprogramma's voor zwoegerziekte leiden tot tweespalt in de schapensector, vooral bij de Texelaarfokkers. "Een slechte ontwikkeling", vindt Nico Verduin, LTO-vakgroepvoorzitter Schapenhouderij. Verschil van inzicht over de kwaliteitsborging is het belangrijkste twistpunt.

Begin april introduceerde NSFO het eigen gezondheidsprogramma. Daarmee kreeg de schapenfokker keuze: testen bij de Gezondheidsdienst voor Dieren (GD) of via de NSFO voor onder andere de zwoegerziektevrijverklaring. Het feit dat de GD het gezondheidsprogramma van de NSFO (nog) niet erkent, leidt tot verdeeldheid. Wat LTO-vakgroepvoorzitter Nico Verduin betreft, moeten de partijen snel tot een oplossing komen. "Anders ontstaan twee stromen fokschapen. Dat is voor de sector geen stap vooruit, maar een stap achteruit."

ALTERNATIEF

Twee jaar werkte NSFO aan de introductie van het gezondheidsprogramma. Aanleiding hiervoor was het verhogen van de service aan de leden, maar ook dat testen in het buitenland goedkoper bleken. "Ik

fok al vanaf mijn tiende schapen en bezocht sinds mijn vijftiende fokkerijbijeenkomsten. Als student zoek je altijd naar de goedkoopste optie, zo ook bij gezondheidstesten", vertelt de 25-jarige fokker en dierenarts Reinard Everts, tevens adviseur van NSFO. Een zoektocht op internet maakte duidelijk dat schapenhouders in Nieuw-Zeeland en Groot-Brittannië aanzienlijk minder betalen voor een scrapietest of zwoegervrijverklaring. Eind november 2010 kondigde de NSFO de start van het gezondheidsprogramma aan. De GD werd benaderd voor wederzijdse erkenning van de programma's. In februari 2011 stelde de NSFO het concept-reglement beschikbaar aan de GD, met het verzoek eventuele hiaten en omissies ten opzichte van het GD-programma kenbaar te maken. "Het is niet gebruikelijk dat je de concurrent vraagt

waar de sterktes en zwaktes van je product zitten. Toch zijn wij het gesprek met de NSFO aangegaan, omdat wij net als zij het uitwisselen van fokdieren mogelijk willen maken", zegt Piet Vellema, binnen de GD verantwoordelijk voor de afdeling kleine herkauwers.

Begin april kreeg de GD een nieuw concept van het NSFO-reglement. "Dat was een andere versie dan degene die we eerder kregen. Ik heb NSFO daarop geadviseerd in gesprek te treden met onze directie over de kwaliteit daarvan", vertelt Vellema. NSFO-voorzitter Jan van Rijnsbergen: "Wij hebben meermalen gevraagd om een gesprek met de GD over de inhoudelijke bezwaren rondom ons gezondheidsprogramma. Daarvan is het tot mijn spijt nog niet gekomen."

GEEN ERKENNING

De GD meldde de NSFO dat van wederzijdse erkenning geen sprake kon zijn. Belangrijke bezwaren waren:

- het niet voldoen aan de juiste accreditaties van het Schotse laboratorium;
- als private instantie kan de GD niet een andere organisatie met een gezondheidsprogramma erkennen;



TEKST: JACQUELINE WIJBENGA, FOTO'S: MARTEN SANDBURG, HERBERT WIGGERMAN EN TON KASTERMANS



t voor sector'

- de kwaliteit van de certificering en de borging daarvan zijn onvoldoende. In reactie op het eerste punt verwees NSFO naar de accreditaties van het Schotse laboratorium. Het tweede en derde punt bleven onbeantwoord. In een bemiddelingspoging bogen Nico Verduin (LTO) en Steven Lak (PVV) zich in augustus over de kwestie. Beide heren stelden vast dat drie punten belangrijk zijn. "Dat de nVWA de verklaring van beide partijen, GD en NSFO, gelijkelijk accepteert voor export, biedt een basis voor wederzijdse erkenning. De partijen zijn vrij elkaars programma te erkennen, maar wij adviseren dit zo snel mogelijk te doen. Wel constateren we dat extra extern toezicht op de kwaliteit van ieder programma nodig is", licht Verduin toe.

ACCEPTATIE

De GD benadrukt dat van erkenning door de nVWA geen sprake is. "De nVWA accepteert de uitslagen van de NSFO- en GD-testen als het om export gaat op basis van richtlijn 91/68, maar van erkenning van beide certificeringsprogramma's is geen sprake", zo meldt de

GD op de eigen website. De nVWA bevestigt dat: "Er is door ons geen erkenning verleend, noch aan het GD-programma, noch aan het NSFO-programma wat betreft zwoegerziekte. Geen van beide zijn door de nVWA geauditeerd." Van Rijnsbergen stelt hierover: "De nVWA heeft aangegeven dat de acceptatie geldig is tot er nadere regelgeving is geformuleerd."

De adviescommissie Verduin/Lak constateert dat op basis van de nVWA-acceptatie voor export er geen reden is om zwoegervrije veestapels, gecontroleerd door verschillende organisaties, bij elkaar weg te houden, mits in sluitende controle is voorzien. "Goede borging van het certificeringsprogramma van elke marktpartij is essentieel. Toezicht op toezicht, dus onafhankelijke certificering is daarvoor noodzakelijk", aldus Verduin. "Als het toezicht niet goed is geregeld, is er sprake van oneerlijke concurrentie met alle risico's van dien voor de schapenhouder."

TOEZICHT

Het 'toezicht op toezicht' is een belangrijk discussiepunt tussen beide partijen. "Er is een duidelijk verschil in kwaliteit en de borging daarvan tussen beide programma's", meent Vellema. Volgens Van Rijnsbergen is onafhankelijk toezicht vastgelegd in het kwaliteitsprogramma van de NSFO. "Jaarlijks leggen we verantwoording af over ons handelen naar zowel PVV als de nVWA. Dat gaat verder dan ISO-certificering. Immers, daarin leg je alleen procedures vast." Voor het toezicht op het NSFO-programma is een kwaliteitscommissie ingesteld, bestaande uit onder andere dr. Dirk Houwers van de Faculteit Diergeneeskunde en dr. Jan Brinkhof (gepensioneerd), die op het onderwerp zwoegerziekte is gepromoveerd. De uitspraak van Verduin en Lak was voor de GD geen reden om het NSFO-programma te accepteren als gelijkwaardig, mede vanwege het ontbreken van >>

Sectorbelang

Dierenarts Reinard Everts is geschrokken van de verdeeldheid die is ontstaan door de komst van het NSFO-Gezondheidsprogramma. Toch is hij ervan overtuigd dat de ontwikkelingen op termijn een bijdrage leveren aan de schapenfokkerij. "Doordat fokkerijorganisaties actief inspelen op nieuwe ontwikkelingen en mogelijkheden, neemt de belangstelling van fokkers om aan te sluiten bij stamboeken weer toe. Dat is positief. Het is in het belang van de sector dat fokkers een grote keuze houden als het gaat om fokmateriaal. Hoe groter de genetische variatie, hoe beter het is voor het behoud van de soort. Betaalbaarheid van diergezondheidsprogramma's draagt daaraan bij."

De nadruk op betaalbaarheid is volgens Piet Vellema (GD) een belangrijk verschil tussen NSFO en GD. "Mogelijk wil de ene partij vooral prijsvechter zijn en de andere partij met name de kwaliteit bewaken. In een kleine sector als de Nederlandse schapenhouderij leidt versnippering echter eerder tot hogere dan tot lagere kosten."



gezondheid



GD programma's

De Gezondheidsdienst voor Dieren (GD) heeft speciale gezondheidsprogramma's voor zwoegerziekte, scrapie, CAE en CL. Om deel te nemen aan één van deze Diergezondheidsprogramma's moeten dierhouders deelnemer zijn aan de Georganiseerde Zorg. Alle dieren op het bedrijf worden hierbij individueel geïdentificeerd en geregistreerd. Deze gegevens worden vastgelegd in het Individueel DierRegistratie systeem van de GD. Dierhouders kunnen diergegevens ook elektronische aanleveren via www.sg-online.nl.

Het gezondheidsprogramma dat toeziet op de zwoegerziektevrijstatus kent 1700 deelnemers.

"Er is een duidelijk verschil in kwaliteit en de borging daarvan tussen beide programma's", meent Piet Vellema (GD).

transparantie over hoe het toezicht is geregeld. De GD betwist de deskundigheid van de kwaliteitscommissie niet, maar stelt wel vast dat hier geen sprake is van 'toezicht op toezicht', omdat de NSFO de commissie zelf heeft aangesteld.

RECHTER

Van Rijnsbergen was teleurgesteld over de afwijzing van het advies door de GD. "Voor de praktijk is het cruciaal dat beide aanbieders elkaars programma's erkennen", aldus Van Rijnsbergen in een brief aan de leden. Door een kort geding aan te spannen, probeerde de NSFO alsnog wederzijdse erkenning af te dwingen. "Met het oog op de fokdagen die in september op stapel stonden, was snelle duidelijkheid van groot belang", motiveert Van Rijnsbergen de rechtsgang.

De GD betreurde de stap, en vooral de snelheid waarmee die werd genomen. "Wij hadden liever gezien dat er een onafhankelijke commissie van deskundigen

was ingesteld", aldus Vellema. "Ook wij hadden daaraan de voorkeur gegeven, maar beide partijen kwamen op de gewenste korte termijn niet nader tot elkaar. Wij wilden met het oog op de fokdagen voor 1 september duidelijkheid", licht Everts toe.

Het kort geding diende op 29 augustus. Voorzieningenrechter mr. Tjalle Hidma deed op 1 september uitspraak. Hij oordeelde dat 'de GD niet in strijd handelt met hetgeen volgens ongeschreven recht in het maatschappelijk verkeer betaamt door te willen voorkomen dat de kwaliteit van haar certificeringsprogramma achteruit gaat door handel tussen NSFO- en GD-fokkers zonder consequenties voor de status van GD-fokkers toe te staan'. Volgens Hidma hoeft de GD de eisen van het eigen programma niet naar beneden bij te stellen. "Fokkers hebben de vrijheid te kiezen voor een van beide gezondheidsprogramma's of zelfs niet meedoen aan een van beide", oordeelt Hidma.

UITSpraak

De rechter stelt in zijn uitspraak dat de kans bestaat dat de kwaliteit van het GD-certificeringsprogramma achteruitgaat door erkenning van het NSFO-programma, omdat de NSFO geen zwaardere eisen stelt aan import. "Het is zeker niet onze bedoeling dat de algemene gezondheidsstatus van de Nederlandse schapehouderij achteruitgaat. Wij vinden dat ons programma voldoet, maar als dat voor de rechter niet duidelijk is, moeten we het reglement op dit punt verduidelijken", aldus het NSFO-bestuur in een brief aan de leden op 2 september. Het reglement hoeft niet wezenlijk te worden veranderd volgens Van Rijnsbergen. "De GD gaf ter zitting aan dat zij een verklaring van de dierenarts vragen en vaak extra onderzoek. Die verklaring moet voor export echter altijd aanwezig zijn."

BORGING

Volgens de rechtelijke uitspraak heeft de NSFO echter onvoldoende inzichtelijk gemaakt dat de organisatie dezelfde kwaliteitswaarborgen hanteert als de GD. Van Rijnsbergen: "De Nederlandse en Europese overheid stellen ISO-certificering niet als eis. Voor een laboratorium ligt dat voor de hand; daarvoor zijn specifieke certificaten. Het Schotse laboratorium dat wij inschakelen, verschilt daarin niet van de GD. De NSFO richt zich, zoals dat in de veeverbetering gebruikelijk is, op kwaliteit van werken. De kwaliteitscommissie ziet daarop toe en rapporteert

Tarieven gezondheidsprogramma's GD* en NSFO (excl. BTW**)

	GD GEORGANISEERDE ZORG	NSFO
Abonnement diergezondheid	€ 38,45	€ 35,00
Zwoegertest	€ 7,00	€ 4,95
Administratie	€ 8,90	€ 3,60

* tarieven GD op 1 mei 2011

** 6% voor UBN-veehouders; 19% voor niet UBN-veehouders



hierover. Daarnaast vervult de commissie een taak bij klachtenafhandeling. Dit is voor fokkers een betere borging dan een ISO-certificaat voor de NSFO.” De bezwaren van de GD zijn volgens Vellema echter niet gericht op de export, waarvoor inderdaad Europese regels gelden, maar op behoud van de gezondheid van de veestapel in eigen land. “Aan gezondheidsprogramma’s voor zwoegerziekte liggen geen Europese eisen ten grondslag als het gaat om erkenning en kwaliteitsborging. Maar juist dat is een belangrijk onderdeel van ons gezondheidsprogramma. Het ontbreken van die vereisten in programma’s van derden kan de kwaliteit van ons programma derhalve benadelen”, benadrukt Vellema.

INFORMATIE UITWISSELEN

Keuzevrijheid wordt door schapenhouders gezien als een belangrijk voordeel voor het bestaan van meerdere gezondheidsprogramma’s. De controverse die is ontstaan, doet dit voordeel teniet. Dierenarts Everts benadrukt het belang van informatie-uitwisseling over de gezondheidsstatus van dieren. “De verstandhouding tussen partijen moet zo zijn dat ziekteverspreiding in beeld is. GD en NSFO moeten elkaar blijven voorzien van informatie in het belang van de algehele diergezondheid. Zeker nu kunstmatige inseminatie ook in de schapenhouderij zijn intrede doet. Dan is geen sprake van dierverplaatsing, maar het zwoegervirus kan wel via sperma worden verspreid. Via de stamboekregistratie is spermauitwisseling in beeld, via I&R niet.”

De GD onderschrijft het belang van informatie-uitwisseling. “Wij werken dagelijks samen met veel organisaties op het terrein van diergezondheid en volksgezondheid, in binnen- en buitenland. Daarvoor gelden regels over kwaliteit, borging, uitwisseling van informatie en transparantie. Met de NSFO leidt dat tot nu toe tot problemen die we met andere partijen niet hebben gehad”, constateert Vellema.

BELANGEN

“Partijen moeten met elkaar in gesprek gaan”, vindt Verduin. Van Rijnsbergen van de NSFO wil dat eveneens: “Je hebt elkaar absoluut nodig. Een open houding en met elkaar blijven praten, zijn nodig in het belang van de schapenhouder.”

Ook de GD is nog steeds bereid het gesprek aan te gaan om de problemen op te lossen. “Maar dat doen we niet als er een dreiging onder ligt van de rechtbank of een mededingingsautoriteit”, verklaart Vellema.

Jan Wensink, voorzitter van het Stamboek Blauwe Texelaars, constateert dat beide partijen al in het voortraject onvoldoende oog hebben gehad voor elkaars belangen. “Natuurlijk moeten er, zeker na het kort geding, eerst wonden worden gelikt. Maar ik ben ervan overtuigd dat beide partijen wel willen bewegen. Met een goede bemiddelaar, misschien uit kringen van het productschap, moet dit conflict de wereld uitgeholpen kunnen worden.” Begin september zag Wensink de dierenartsen Vellema en Everts samen het terrein van de noordelijke keuring betreden. “Kijk, dat zie ik graag en zo moet het toch kunnen?”

OPLOSSING

De adviescommissie Schapen en Geiten van het productschap maakt zich inmiddels ook zorgen over de verdeeldheid. “Daaraan moet zo snel mogelijk een einde komen”, vindt PVV-secretaris Jos Jongerius. Het productschap werkt mee aan een oplossing. “We overleggen met de nVWA over mogelijke reglementering van gezondheidsprogramma’s.” Van Rijnsbergen is hoopvol gestemd over dit initiatief. “Regelgeving waaraan alle marktpartijen zich moeten houden,



“Regelgeving waaraan alle marktpartijen zich moeten houden, schept duidelijkheid”, aldus NSFO-voorzitter Jan van Rijnsbergen.

schept duidelijkheid. Als de overheid de kaders vastlegt en aangeeft aan welke hoge kwaliteitseisen een programma moet voldoen, weet iedereen waaraan hij toe is en is de uitgangssituatie voor GD en NSFO gelijk.”

Ook de GD hoopt dat er snel een oplossing komt. “Ons programma is volgens de rechter strenger dan dat van de NSFO. In de achterliggende periode zijn we niet nader tot elkaar gekomen. Als we van mening blijven verschillen over de minimumeisen van een programma, komt een oplossing niet dichterbij.” <<

NSFO Gezondheidsprogramma

De Nederlandse Schapen- en Geitenfokkers Organisatie (NSFO) introduceerde op 1 april NSFO Diergezondheid. “De NSFO biedt schapenhouderijen diensten aan op alle onderdelen waar dit technisch en kwalitatief mogelijk is. Daarbij horen ook gezondheidsprogramma’s. We zijn daarin als fokkerijorganisatie niet uniek. Je ziet het ook in de rundveehouderij met een organisatie als de Centrale Rundveeverbetering”, licht NSFO-voorzitter Jan van Rijnsbergen toe. Schapenhouders (al dan niet lid van een NSFO-stamboek) die deelnemen aan het NSFO Gezondheidsprogramma, kunnen hun dieren laten testen op zwoegerziekte, scrapie en blindfactor. De certificaten worden door de nVWA geaccepteerd bij exportkeuringen. Voordeel voor schapenhouders is volgens Van Rijnsbergen dat de testuitslagen direct in de stamboekadministratie worden opgenomen. “De informatie is gekoppeld aan de elektronische I&R. Alle beschikbare gegevens van de schapenhouder zijn op deze manier gebundeld”, aldus de NSFO-voorzitter.

Sinds de introductie van het gezondheidsprogramma hebben zich zo’n tweehonderd deelnemers gemeld bij de NSFO en dat aantal groeit. Het gaat daarbij volgens Van Rijnsbergen niet alleen om fokkers die lid zijn van een stamboek, maar ook om schapenhouders die belang hechten aan een hogere gezondheidsstatus van hun kudde.

